

ارزیابی اثرات کار آفرینی در توسعه روستایی (مطالعه موردی: روستاهای مرکزی و اطراف شهرستان پاوه)

ارسطو یاری حصار، دانشیار گروه برنامه ریزی شهری و روستایی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران
بهرام ایمانی*، دانشیار گروه برنامه ریزی شهری و روستایی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران
زییده ویسی، کارشناسی ارشد، جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه محقق اردبیلی

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۲/۰۴

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۶/۲۶

چکیده

هدف این پژوهش بررسی و ارزیابی تأثیر کارآفرینی روستایی در توسعه مناطق روستایی (روستاهای مرکزی و اطراف شهرستان پاوه) است. روش انجام پژوهش نیز توصیفی - تحلیلی و روش گردآوری اطلاعات کتابخانه ای و میدانی است، برای تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار Spss از آزمون های همبستگی پیرسون، رگرسیون چند متغیره و آزمون خی دو استفاده شد. پایایی پرسشنامه به کمک ضریب آلفای کرونباخ محاسبه گردید که بیانگر پایایی مطلوب می باشد. جامعه آماری تحقیق ساکنان روستاهای منطقه مورد مطالعه است که با استفاده از فرمول کوکران ۳۷۸ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند و از میان روستاهای دارای سکنه بر حسب نمونه گیری تصادفی سیستماتیک ۱۲ روستا به عنوان نمونه انتخاب شدند. یافته های بدست آمده نشان می دهد رشد کارآفرینی در زمینه نهادی - کالبدی، زیر ساختی و اقتصادی به ترتیب بیشترین تأثیر در توسعه روستایی دارند و همچنین کارآفرینی موجب بهبود یافتن جایگاه اجتماعی زنان روستایی و مهم ترین مشکل منطقه مورد مطالعه در حیطه کارآفرینی در زمینه زیست محیطی می باشد که شاخص کمبود رشد در این زمینه را نیز شامل می شود. نتایج این تحقیق نشان می دهد که کارآفرینی با اثرگذاری مثبت منجر به تقویت فرهنگ و هویت ملی، تنوع بخشی به محصولات و فعالیت های کشاورزی، صنعتی و خدماتی روستایی منطقه مورد مطالعه شده و حفظ جمعیت با کمترین آسیب رسانی به محیط روستایی می باشد در نتیجه سبب توسعه و پیشرفت روستایی در سطح محلی و ملی می گردد، به همین خاطر بهترین پیشنهاد مدنظر قرار دادن کارآفرینی در توسعه روستایی و توجه به آن به عنوان اساسی ترین و کم هزینه ترن راهبرد توسعه و اشتغال زایی در مناطق روستایی است.

واژگان کلیدی: کارآفرینی روستایی، توسعه روستایی، شهرستان پاوه

مقدمه

روستا به عنوان یک سکونتگاه انسانی جلوه بارزی از حیات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی می باشد که با زندگی انسان بر روی این کره خاکی قرین بوده و می باشد، حفظ و تداوم روستا و روستا نشینی نقشی اساسی بر تداوم حیات طبیعی و اجتماعی، اقتصادی انسان امروزی دارد و از طریق توسعه و پیشرفت از مسائلی است که همواره مورد توجه همه اقشار جامعه می باشد. لذا می توان گفت توسعه روستایی به عنوان شکلی از توسعه پایدار و همه جانبه همواره یکی از دغدغه های اصلی برای پیشرفت هر کشوری می باشد و به عنوان راهبردی با اهمیت برای تأمین نیازهای اساسی و توزیع بهینه منافع ناشی از توسعه ملی تلقی می شود (Mokhber, 1999). نبود فرصت های شغلی، وجود بیکاری و همچنین فقر روستایی را می توان از مشکلات اساسی روستاهای کشور بر شمرد که به مهاجرت های روستا - شهری منجر شده و این امر مشکلاتی را برای شهرها و هم روستاها و در واقع برای کل کشور فراهم آورده است. هدف اصلی از اجرای برنامه های مختلف در نواحی روستایی، رسیدن به توسعه ی روستایی است و یکی از اهداف کلان توسعه نیز کاهش بیکاری، ایجاد و افزایش فرصت های شغلی است. از سوی دیگر کاهش رشد بخش کشاورزی در نواحی روستایی و نیز کاهش شاغلان آن این واقعیت را نشان می دهد که در آینده افزایش اشتغال در نواحی روستایی بیشتر در گرو توسعه بخش های صنعت و خدمات است (Rezvani, 2004: 22). توسعه فعالیت های کارآفرینی در مناطق روستایی باید بر اساس ظرفیت ها و پتانسیل های موجود در روستاها صورت گیرد تا به موفقیت دست یابد. اساسی ترین گام در این راه ، شناسایی و انتخاب بهترین مکان برای استقرار فعالیت های مرتبط با کارآفرینی است، تا از هدر رفتن سرمایه و زمان جلوگیری شود (Faraji Sabkbar et al, 2011: 59-68). به طور کلی یکی از عوامل موثر بر توسعه روستایی، کارآفرینی است، زیرا کارآفرینی می تواند با خلق فرصت های جدید اشتغال و درآمد زایی نقش موثری در بهبود وضع اقتصادی و معیشتی روستاها داشته باشد. بنابراین؛ توسعه روستایی با کارآفرینی در رابطه مستقیم است. بخصوص در مناطق روستایی محروم و مرزی توسعه روستایی را تسریع می بخشد، نکته مهم در این رابطه این است که با توجه به مشکلات اقتصادی روستاها یکی از مهمترین راهکارها در جهت توسعه روستایی پایدار رشد و توسعه کارآفرینی روستایی است.

امروزه در اکثر کشورهای مختلف توجه خاصی به کارآفرینی و کارآفرینان می شود و تقویت کارآفرینی و ایجاد بستر مناسب برای توسعه ی آن از ابزار پیشرفت اقتصادی کشورها و به ویژه کشورهای در حال توسعه به شمار می آید. زیرا یک فعالیت کارآفرینی با اثر بخشی بالا منجر به توسعه اقتصادی از جمله ایجاد اشتغال، نوآوری در فعالیت ها، رقابت پذیری می شود (Verheul, 2001: 4). کارآفرینی باعث کاهش بیکاری، افزایش بهره وری افراد و منابع و در نهایت افزایش درآمد مردم جامعه می شود (ghambarali & et al 2008: 131). نقش و جایگاه روستاها در فرآیندهای توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در مقیاس محلی ، منطقه ای، ملی و بین المللی و پیامدهای توسعه نیافتگی مناطق روستایی چون فقر گسترده، نابرابری فزاینده، رشد سریع جمعیت، بیکاری، مهاجرت، حاشیه نشینی شهری و غیره موجب توجه به توسعه روستایی گردیده است توسعه ی روستایی عامل بهبود شرایط زندگی افراد کم درآمد ساکن روستاها و خودکفا ساختن آنان در روند کلی توسعه یک کشور است. بدین ترتیب روستاها در عصر حاضر با تحولات و تهدیدات گسترده ای روبه رو هستند، از این رو تضمین و تداوم حیات و بقای روستا نیازمند یافتن راه حل ها و روش های جدید مقابله با مشکلات می باشد که ارتباط زیادی با نوآوری، ابداع، خلق محصولات، فرایندها و روش های جدید دارد .

ایجاد توسعه در جوامع روستایی همزمان با جوامع شهری ضروری به نظر می رسد، به دلیل اینکه کارآفرینی می تواند برخی از مشکلات را رفع کرده و برخی دیگر از مشکلات را کاهش دهد؛ به عنوان مثال می توان مشکلاتی از قبیل افزایش فقر، کمبود فرصت های شغلی، مقدار زیاد مهاجرت به خارج و افزایش تعداد افراد سالخورده در روستا اشاره کرد. کارآفرینی در جوامع روستایی از چند جهت دارای اهمیت است که عبارتند از:

ایجاد شغل با هزینه سرمایه ای نسبتاً کم

توسعه یک سرمایه گذاری مشترک توسط کارکنان ماهر

تجارت های کوچک منبع نوآوری در محصولات، خدمات و تکنیک هستند. از طریق ایجاد تجارت های کوچک در یک جامعه ، سرمایه گذاری ها پس انداز محلی افزایش یافته و استفاده از منابع محلی تشویق می شود (Pourkarimi, Sabouri, 2011).

شهرستان پاره از جمله شهرهای مرزی غرب کشور که در نقطه صفر مرزی با کشور عراق واقع شده است، از آنجای که شهرستان پاره از مناطق محروم و مرزی کشور به حساب می آید؛ این منطقه دارای ضعف های از جمله نبود امکانات و در برخی از بخش ها ضعف پشتوانه مالی، کمبود منابع آبی، فقر اقتصادی، ضعف مدیریت روستایی، کمبود امکانات آموزشی - بهداشتی و تفریحی، مهاجرت های روز افزون روستائیان به شهر، ناامن بودن راه های ارتباطی، عدم وجود امنیت و... یا همان مرزی بودنش یک محدودیت به شمار می رود که باعث شده به این مناطق توجه و رسیدگی چندانی صورت نگیرد و از طرفی هم این شهرستان بدلیل کوهستانی بودن و حاصلخیز بودن منطقه دارای مزیت های بسیار بالای چرای جهت تقویت دامداری و همچنین تقویت بخش کشاورزی خرده دهقانی و باغداری دارد و به دلیل مرزی بودن این منطقه مناسب جهت ایجاد اقتصاد غیر زراعی از جمله ایجاد بازارچه های مرزی و وجود طبیعت زیبا و مراکز زیارتی و صنایع دستی متنوع جهت گسترش بخش توریسم روستایی می توان با ایجاد کارآفرینی در بخش های ذکر شده به بالا بردن سطح اقتصادی منطقه کمک شایانی کرد امید می رود کارآفرینی بتواند نتایج مؤثرتری در زمینه کاهش مهاجرت، توسعه اقتصادی، اجتماعی و محیطی روستائیان در این شهرستان را به همراه داشته باشد، به همین دلیل برنامه ها و سیاست های کارآفرینی، سرمایه گذاری کارآفرینی بخش خصوصی در این مناطق می تواند به توسعه و رفع مشکلات روستایی کمک شایانی کند. در این راستا این سوال مطرح می شود که، کارآفرینی منجر به توسعه روستاهای شهرستان پاره شده است؟ تاکنون مطالعات مختلفی در مورد کارآفرینی روستایی صورت گرفته که عبارتند از: در تقویت کارآفرینی و ایجاد بستر مناسب برای توسعه آن از ابزار پیشرفت اقتصادی کشورها، به ویژه کشورهای درحال توسعه به این نتیجه رسیدند که در بستر سازی تشکیل تعاونی های تولیدی، دولت به ایجاد زیرساخت های لازم برای توسعه کارآفرینی می پردازد و جامعه ای می تواند در مسیر توسعه کارآفرینی، حرکت رو به جلو و با شتابی داشته باشد که با ایجاد بسترهای لازم، منابع انسانی خود را به دانش و مهارت کارآفرینی تجهیز کند که تعاونی ها با متشکل کردن نیروی انسانی به خوبی می تواند از عهده این مهم بر آید و به نهادینه سازی کارآفرینی کمک شایانی بکند. (kolahdoz, 2018)، با بررسی عوامل موثر بر کارآفرینی زنان روستایی (مطالعه موردی روستاهای حومه شهرستان تاکستان) به این نتیجه رسید که عوامل بازدارنده کارآفرینی زنان روستایی به ترتیب اولویت عبارتند از: مالی - اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، آموزشی - مدیریتی، علمی - تحصیلی، خانوادگی و قانونی و عوامل پیش برنده کارآفرینی زنان روستایی به ترتیب اولویت عبارتند از: خانوادگی، شخصیتی - فردی، مالی - اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، ترویجی و زیرساختی. (shahraki, 2016)، نتایج پژوهش تبیین شاخصهای فرهنگی و اجتماعی کارآفرینی روستایی نشان داد که، فرایند کارآفرینی روستایی در بلندمدت نخواهد توانست از پارادایم تولیدگرایی، دولتی و اقتصادی بودن، به پارادایم پساتولیدگرایی، خصوصی و انسان شناختی گذر کند. (Zangoi, 2016)، در پژوهش خود تحت عنوان اثرات و پیامدهای فعالیت های کارآفرینی و مثال خانگی در توسعه مناطق روستایی (بخش مرکزی شهرستان خسوف) نتایج تحقیق نشان می دهد که تأثیر عوامل فردی، عوامل محیطی و فعالیت های آموزشی و ترویجی در رشد و توسعه کارآفرینی و مشاغل صنعتی خانگی زیاد است، همچنین تأثیر فعالیت های کارآفرینی بر رشد شاخص های اقتصادی و اجتماعی نیز در حد زیادی می باشد. (Norbakhsh & Razmi, 2016)، تحلیل نقش کارآفرینی فعالیت های غیرکشاورزی در ارتقاء کیفیت زندگی روستائیان (مطالعه موردی: روستاهای بخش شاندریز شهرستان بینالود) به این نتیجه رسید که در مجموع، کارآفرینی فعالیت های غیرکشاورزی تأثیرات مثبت و معناداری را به ترتیب بر ابعاد اقتصادی، اجتماعی و محیطی کیفیت زندگی داشته است. (chahkandi, 2015)، بررسی و تحلیل نقش کارآفرینی در توسعه مناطق روستایی (مورد مطالعه شهرستان سریشه در استان خراسان جنوبی) نتایج تحقیق نشان می دهد که از نظر کارآفرینان عوامل فردی و سازمانی در حد زیادی در رشد و توسعه کارآفرینی تأثیر گذار است در حالی که تأثیر عوامل محیطی در این خصوص در حد کمی می باشد. هم چنین تأثیر کارآفرینی بر بهبود شاخص های اقتصادی و اجتماعی خانوارهای روستایی نیز در حد زیادی ارزیابی گردیده است. از سوی دیگر بررسی رابطه بین توسعه و رشد کارآفرینی از طریق رگرسیون ساده خطی نشان داد که ۵۱٪ تغییرات توسعه روستایی به این مساله وابسته است و نتایج رگرسیون گام به گام بیانگر رابطه متغیرهای سن، درآمد و دیدگاه کارآفرینان در مورد تأثیر عوامل فردی محیطی با توسعه و رشد فعالیت های کارآفرینی می باشد (ghadiri Masoum et al, 2014)، مطالعات نشان داده نواحی روستایی ایران در زمینه اشتغال با مشکلات عدیده ای روبرو بوده و از دیدگاه بسیاری از محققان، کمبود فرصتهای کارآفرینی یکی از مهمترین موانع دستیابی به توسعه پایدار در این نواحی به شمار می رود.

(Tossi & et al, 2014)، در تحقیقی تحت عنوان کارآفرینی روستایی و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه ی موردی روستاهای شهرستان مینو دشت) انجام دادند، نتایج نشان داد که می توان روستاییان مورد مطالعه را براساس نمره ی وضعیت کارآفرینی شان به چهار دسته روستاییان سنتی، نسبتاً سنتی، تغییر پذیر و روستاییان صلاحیتدار و پیشرو طبقه بندی نمود. (Bozarjomhri & et al, 2014)، در تحقیق خود تحت عنوان بررسی عوامل مؤثر بر رشد کارآفرینی در تقویت جوامع روستایی در راستای توسعه پایدار انجام شده است و با مقایسه نتایج تحقیق با نتایج دیگران و با استفاده از داده های کتابخانه ای نشان می دهد که کارآفرینی از یک سو سبب افزایش تولیدات کشاورزی، نوسازی جامعه روستایی، افزایش اشتغالزایی در بخش کشاورزی و تامین امکانات اولیه از جمله غذا، مسکن و غیره ... شده است و از سوی دیگر، زمینه را برای سرمایه گذاری موسسات مالی در جهت ارتقاء و بهبود کیفیت زندگی روستائیان، ارائه خدمات مشاوره و نیز برگزاری دوره های آموزشی برای راه اندازی کسب و کارهای غیر کشاورزی شده است. (Seydaei & Sadegi, 2014)، کارآفرینی روستایی و توجه به آن در کشور ایران با توجه به وضعیت موجود یک ضرورت اساسی است، توسعه کارآفرینی روستایی می تواند نسبت به برخی استراتژی ها هزینه کمتری دارد و برای محیط روستایی مناسب تر است، روستاها نیز همچون شهرها مملو از فرصت های جدید و کشف نشده هستند که کشف و بهره برداری به موقع از این فرصت ها و ایجاد کسب و کارهای جدید و رقابت پذیر بر مبنای آن ها می تواند مزایای اقتصادی چشمگیری برای روستاییان به همراه آورد. (Eftekhari & Sojasi geydari, 2013)، کارآفرینی روستایی به عنوان مفهومی جدید، نیازمند دیدگاه یکپارچه و ترکیبی است تا در چهارچوب آن، روحیه و انگیزه نوآوری، خلاقیت، خطرپذیری، مشارکت، شایستگیها، ظرفیت ها، توانمندیها و غیره به عنوان موتور محرکه کارآفرینی در جوامع روستایی بروز کند و سازماندهی شود. (Sohrabi vafa, 2013)، در پژوهش خود تحت عنوان نقش کارآفرینی در توسعه روستایی با تأکید بر یکپارچه سازی اراضی کشاورزی (دهستان خروارد، شهرستان خدابنده) به این نتیجه رسید که براساس آزمون فریدمن و ویلکاکسون یکپارچه سازی کشاورزی توانسته است به پایداری کشاورزی و کارآفرینی در منطقه مورد مطالعه منجر شود. (Izadi & Barzegar, 2013)، اصلی ترین تفاوت میان کارآفرینی روستایی و شهری، در فعالیت آنان بر اساس اطلاعات محلی و منابع موجود است. (Motii langerodi & et al, 2012)، در مطالعه ای به تبیین عوامل مؤثر بر توانمندسازی روستاییان در توسعه کارآفرینی (مطالعه موردی: بخش های زند و سامن شهرستان ملایر) پرداختند که نتایج مقاله حاکی از آن است که وجود عوامل فردی و محیطی در افزایش توانمندی روستاییان برای ایجاد و توسعه کسب و کار تأثیر دارد. (Yadolahi & Razavi, 2013)، به مطالعه نقش سرمایه اجتماعی و انسانی در کارآفرینی جوانان روستاهای بخش کربال پرداختند، نتایج پژوهش بیانگر آن است که اندازه شبکه اجتماعی با موفقیت کارآفرینی رابطه مثبت و معناداری دارد، مهارت های کارآفرین و تجربه وی با موفقیت در کارآفرینی رابطه مثبت و معناداری دارد. (Hajhosseini, 2012)، در پژوهش خود تحت عنوان ارزیابی ظرفیت های نواحی روستایی با تأکید بر کارآفرینی و توانمندسازی (مطالعه موردی: بخش شال شهرستان بوئین زهرا) نتایج نشان داد که ظرفیت های فردی، اقتصادی، اجتماعی و زیرساختی برای توسعه کارآفرینی در حد پایین ارزیابی شده است و همچنین بین ویژگی های فردی، سطح تحصیلات و میزان درآمد و سن با زمینه های کارآفرینی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. (Ozami, 2012)، در پژوهشی تحت عنوان عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی روستایی در تعاونی های تولید کشاورزی (مطالعه موردی تعاونی های شهرستان گلپایگان) به این نتیجه دست یافت که عوامل اقتصادی، اجتماعی، آموزشی، سیاسی - حقوقی، روانشناختی، سازمانی رابطه ی معناداری و مثبتی با توسعه کارآفرینی روستایی دارند که هر چه مقدار این عوامل بیشتر باشند میزان توسعه کارآفرینی بیشتر می شود و برعکس هر چه میزان این عوامل کمتر باشد، میزان توسعه کارآفرینی کاهش می یابد. (Mosavi, 2009)، در پژوهشی تحت عنوان ظرفیت شناسی توسعه کارآفرینی (روستاهای بخش سده شهرستان اقلید) به این نتیجه رسید که در منطقه مورد مطالعه فعالیت های کشاورزی جوابگوی نیاز اقتصادی و وضعیت اشتغال منطقه نیست. بنابراین لازم است به منظور افزایش درآمد، تنوع بخشیدن به درآمدها و ایجاد اشتغال، از ظرفیت های محیطی، جهت کارآفرینی غیر کشاورزی، مانند ظرفیت های صنعتی و خدماتی به منظور ایجاد تعادل در منطقه توجه اساسی شود. (Sharma & Kirkman, 2015)؛ توانمند سازی ساکنان روستایی نیز در توسعه کار آفرینی روستایی اثر گذار است به طوری که اگر ساکنان روستایی توانمند شوند باعث توسعه کارآفرینی در نواحی روستایی و موجب توسعه سکونتگاه های روستایی خواهد شد. (Das, 2014)، در مقاله ای با عنوان چشم انداز و چالش های توسعه کارآفرینی روستایی بیان کرد نقش کارآفرینی روستایی در توسعه اقتصادی را در عواملی مانند: توسعه متوازن منطقه ای، اشتغال عمومی، بهبود استانداردهای زندگی، افزایش درآمد سرانه،

خودانکایی ملی و توزیع متناسب قدرت اقتصادی برشمرده و معتقد است که کارآفرینی روستایی این مزایا و منافع مهم را در بر دارد. فراهم آوری فرصت های شغلی، جلوگیری از مهاجرت روستاییان، رشد متوازن منطقه ای، ارتقای فعالیت های هنری، جلوگیری از آسیب های اجتماعی و هوشیار سازی جوانان. (Patel&Chavda,2013)، در مطالعه ای تحت عنوان موانع و چالش های کارآفرینی روستایی در هند به این نتیجه دست یافت که موانع و مسائل توسعه کارآفرینی روستایی عبارت است از: ۱- مسائل مالی: همچون کمبود تأسیسات و تسهیلات زیرساختی، سرمایه گذاری اندک و عنصر خطر و... ۲- مسائل بازار؛ مانند رقابت، واسطه ها و... ۳- مسائل مدیریتی؛ از جمله کمبود دانش فناوری و اطلاعات، تشریفات قانونی و کاغذ بازی های گسترده، تهی مواد خام، کاستی های دانش فنی، کیفیت پایین تولید و... ۴- مسائل منابع انسانی؛ مانند کمبود کارکنان ماهر، نگرش منفی و... (Saxena,2012)، در مقاله ای تحت عنوان مشکلات روستایی کارآفرینان و راه حل های برای حل آن به این نتیجه رسید که کارآفرینی روستایی، کارآفرینی درحال ظهور در مناطق روستایی ناظر است. امروزه نیاز رو به رشدی به کارآفرینان روستایی برای ایجاد واحدهای صنعتی با فرصت های شغلی فراوان برای اهالی روستاها احساس می شود. بر همین اساس صاحب نظران و نهادهای توسعه، کارآفرینی روستایی را به عنوان مداخله ای راهبردی برای ارتقای توسعه روستایی و تسریع در روند آن می دانند. (Jenette & et al, 2010)، در مطالعه خود تحت عنوان " نقش کارآفرینی اجتماعی در میان کشاورزان مطالعه موردی کشاورزان کنیایی " به این نتیجه رسیدند: موفقیت کارآفرینی تا حدودی مرتبط به خود فرد و نهاد رهبری می باشد اما آشنایی با فرهنگ و یادگیری گروهی نیز از جمله موفقیت در برنامه توسعه کارآفرینی بوده است. (Folmer & et al 2010)، در مقاله ای عوامل مؤثر بر کارآفرینی صنعتی روستایی در بین کشاورزان را بررسی نموده است. نتایج حاکی از آن دارد که همه کارآفرینان از حمایت مالی خانواده برخوردار نیستند و بازار سرمایه می تواند شکاف را پر کند که این امر از راه اندازی مؤسسات مالی و همچنین ارتقاء برنامه های آموزشی و سرمایه گذاری در روستاها امکان پذیر است. (Satyabama,2010)، در مقاله خود با عنوان توانمندسازی زنان روستایی و توسعه کارآفرینی به این نتیجه رسیده است که زنان کارآفرین علاوه بر این که با موانع بازاریابی برای تولیداتشان مواجه هستند، عوامل دیگری نیز مثل مسئولیت های خانوادگی شان در بعضی از موارد مانع دست یابی آنان به بعضی از فرصت ها می شود، بعلاوه اینکه آنها در بعضی از کشورها با موانعی در رابطه با مالکیت دارایی هایشان مواجه هستند.

روش پژوهش

در پژوهش حاضر سعی بر آن شده است که تأثیر کارآفرینی روستایی بر توسعه روستایی شهرستان پاره بررسی شود. براین اساس با استناد بر روش توصیفی - تحلیلی و بر مبنای مطالعات و بررسی های میدانی چند روستا به عنوان نمونه مورد ارزیابی قرار گرفت. در بررسی های میدانی از پرسشنامه و مصاحبه با ساکنین استفاده و برداشت های میدانی صورت گرفت که امکان ثبت مشاهدات را برای پژوهشگر فراهم ساخته است. پرسشنامه تهیه شده شامل مؤلفه های تأثیرگذار (اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، محیطی، کالبدی و نهادی) در توسعه روستایی می باشد در بین ساکنین روستاها توزیع شد. روایی پرسشنامه با استفاده از نظرات کارشناسان و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ مورد سنجش قرار گرفت. همچنین برای تجزیه و تحلیل اطلاعات حاصل از پرسشنامه، از ابزار آماری و گرافیکی EXCEL و SPSS 24 استفاده شده است. ترسیم نقشه های محدوده مورد مطالعه با نرم افزار GIS انجام گرفته است.

هر یک از متغیرهای مستقل براساس آزمون های آماری نظیر ضریب همبستگی و رگرسیون با توجه به سطح سنجش مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرند. جامعه آماری مورد استفاده در این پژوهش شامل ساکنین روستایی شهرستان پاره می باشد که دارای ۵ دهستان به نام های (ماکوان، شیوه، سرشمشیر، هولی و سیروان) است که شامل ۴۵ روستای دارای سکنه می باشد. جمعیت روستایی این شهرستان براساس سرشماری سال ۱۳۹۵، ۲۴۳۲۸ نفر می باشد. برای تعیین حجم نمونه روش های متفاوتی وجود دارد. در این پژوهش جهت تعیین نمونه پژوهش از فرمول کوکران استفاده شده است. لذا با توجه به جامعه آماری که ۲۴۳۲۸ نفر می باشد. براساس فرمول کوکران ۳۷۸ نفر به عنوان جامعه نمونه برآورد شد. انتخاب شده اند.

$$n = \frac{\frac{z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{z^2 pq}{d^2} - 1 \right)}$$

n = حجم نمونه

N = حجم جمعیت آماری = ۲۴۳۲۸

Z = در صد خطای معیار ضریب اطمینان قابل قبول = ۱/۹۶

p = احتمال تأثیر متغیر مستقل بر وابسته = ۰/۰۵

q = احتمال عدم تأثیر متغیر مستقل بر وابسته = ۰/۰۵

d = درجه اطمینان یا دقت احتمالی مطلوب = ۰/۰۵ یا ۰/۰۱

طبق فرمول بالا اگر بخواهیم حجم نمونه را با شکاف جمعیتی ۵/ یعنی نیمی از جمعیت حایز صفتی معین باشند. نیمی دیگر فاقد آن هستند.

معمولاً p و q را ۰/۵ در نظر می گیریم. مقدار Z معمولاً ۱/۹۶ است. d می تواند ۰/۰۱ و ۰/۰۵ باشد.

$$n = \frac{\frac{z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{z^2 pq}{d^2} - 1 \right)} = \frac{\frac{(1.96)^2 (0.5)(0.5)}{(0.05)^2}}{1 + \frac{1}{24328} \left(\frac{(1.96)^2 (0.5)(0.5)}{(0.05)^2} - 1 \right)} = 378$$

در این تحقیق به دلیل شباهت‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی روستاهای مورد مطالعه از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده برای انتخاب مناطق روستایی مورد مطالعه استفاده شده است. در روش نمونه‌گیری تصادفی ساده در این روش احتمال انتخاب هر عامل از جامعه معلوم و مساوی یکدیگر است و انتخاب هر عنصر مستقل از عنصر دیگر است.

جدول ۱: تعداد نمونه روستاهای جامعه آماری

نمونه آماری			جامعه آماری			
پاسخگو	جمعیت	روستا	درصد فراوانی جمعیت	روستا	دهستان	بخش
۲۵	۶۲۶	نسمه	۰/۴۲	تازه آباد مرکزی - شمشیر - دره بیان - چوری - دوريسان - بندره - سرکران - نسمه	شمشیر	چوری
۸۶	۲۷۱۷	چوری				
۱۶	۶۷	تازه آباد				
۴۵	۱۳۰۵	خانقاه	۰/۲۵	خانقاه - درمور - گلال - نوریاب - دشه - کمادره - نجار - ورا - داریان - هیروی	مولا	چوری
۵۹	۱۵۴۹	دشه				
۲۳	۵۴۱	داریان				
۲۶	۷۴۳	زردویی	۰/۰۹	تین - سفیداب - زردویی - لشکرگاه - دودان - سیمان - باورول	مکان	بندکان
۱۳	۸۷	سفیداب				
۲۳	۵۹۸	ساتیاری	۰/۱۱	ساتیاری - اریث - بله ای - لاران علیا - لاران سفلی - مزیدی - میرعبدلی زرین چیا - میوان - سریاس	پناه	بندکان
۲۷	۷۲۳	سریاس				
۱۹	۳۲۱	حجیج	۰/۱۳	شرکان - نیروی - حجیج بزرگ - بیدرواز - دزاور - کیمنه - هانی گرمه - تشار - نیسانه - وزلی	پروان	چورد
۱۶	۲۲۹	نیسانه				
۳۷۸	۹۵۰۶	۱۲	۱۰۰	حجم کل		

منبع: یافته‌های پژوهش: ۱۳۹۷.

به عبارت دیگر اگر حجم افراد جامعه را N و حجم نمونه را n فرض کنیم، احتمال انتخاب هر فرد جامعه در نمونه مساوی $\frac{n}{N}$ است و شهرستان پاوه شامل ۴۵ روستا دارای سکنه می باشد که در این میان ۱۲ روستا به عنوان نمونه براساس جمعیت و به صورت طبقه‌ای انتخاب شده و مورد مطالعه قرار گرفته شده است. مقدار آلفای کرونباخ برای پرسشنامه تحقیق حاضر که در واقع پایایی تحقیق را نشان می دهد برابر با ۰/۹۴ درصد بدست آمد که مقدار آن خوب است.

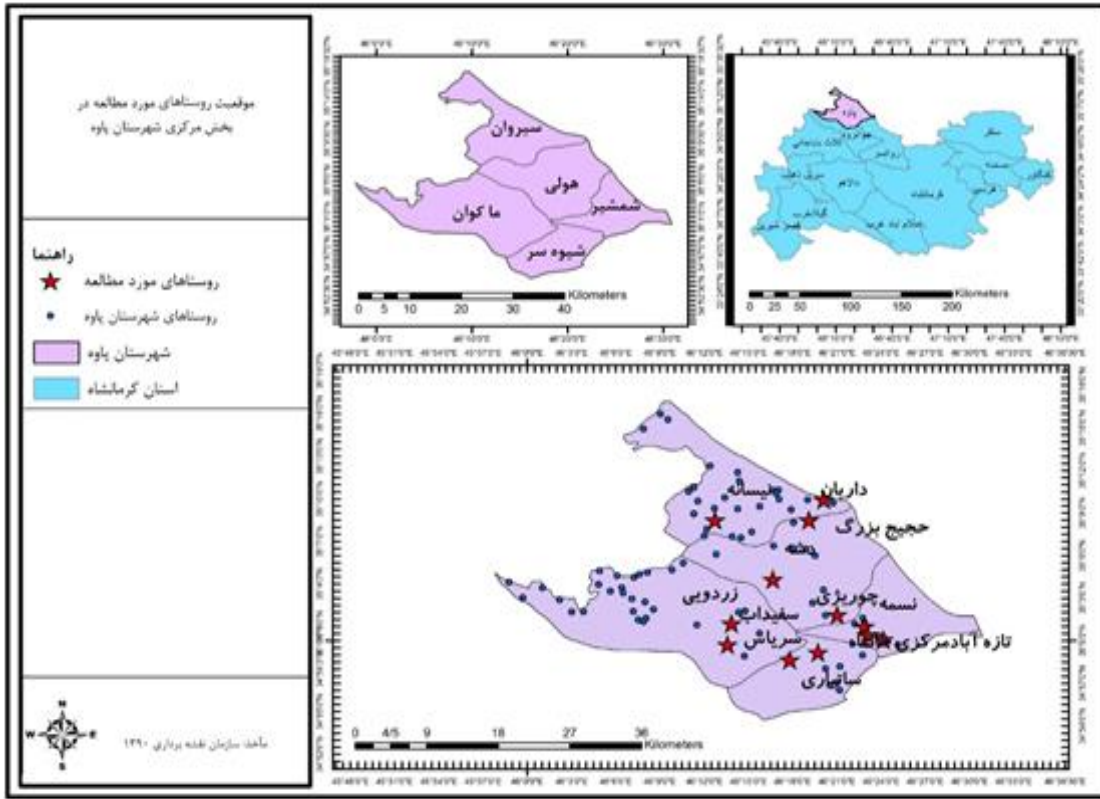
جدول ۲: آلفای کرونباخ

متغیر	تعداد	آلفای کرونباخ
عوامل اقتصادی	۳۷۸	۰/۹۴
عوامل اجتماعی - فرهنگی	۳۷۸	۰/۸۸
عوامل محیطی	۳۷۸	۰/۷۸
عوامل نهادی - کالبدی	۳۷۸	۰/۸۹
کل پرسش نامه	۳۷۸	۰/۹۴

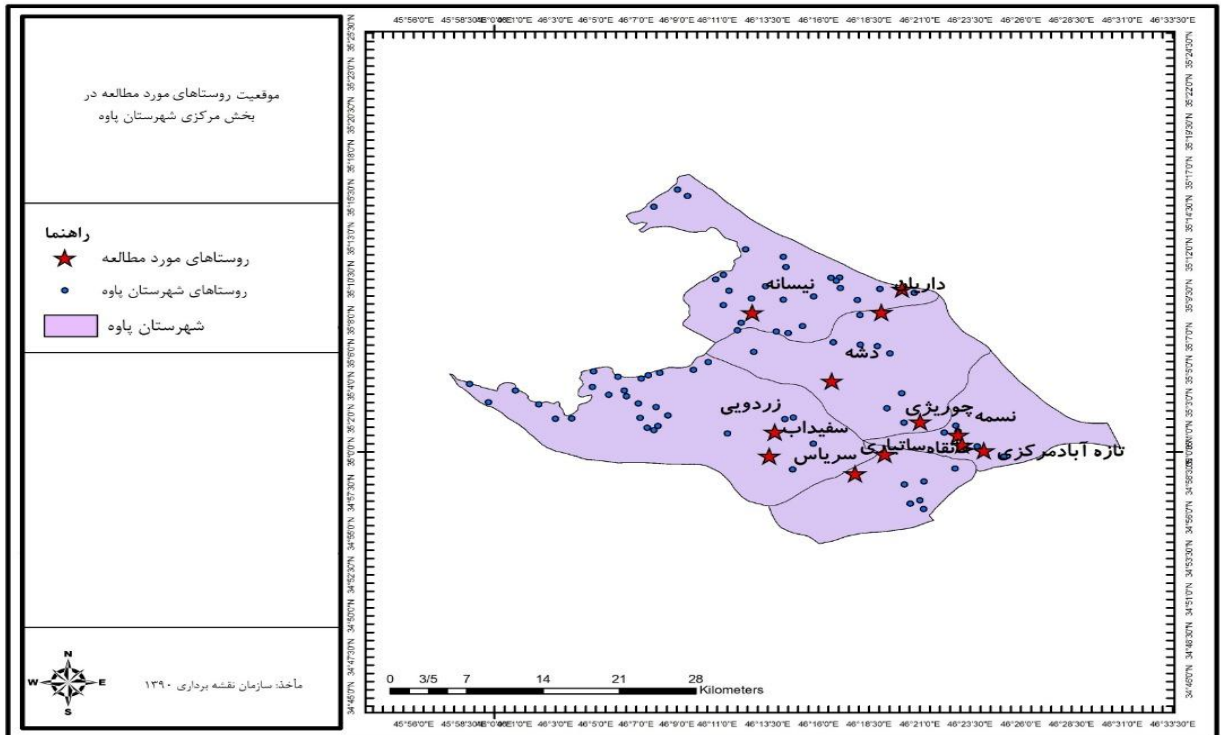
منبع: (نگارنده براساس یافته های تحقیق، ۱۳۹۷)

معرفی محدوده مورد مطالعه

شهرستان پاوه یکی از شهرستانهای استان کرمانشاه است. با فاصله ۱۲۱ کیلومتر از مرکز استان که در شمال غرب استان واقع گردیده و مرکز آن شهر پاوه است. این شهرستان از طرف شمال به شهرستان های مریوان و سرو آباد (استان کردستان)، از طرف جنوب به جوانرود و ثلاث و باباجانی، شرق به روانسر و کامیاران (استان کردس تان) و از طرف غرب به کشور عراق (شهرستان حلبچه) محدود می گردد این شهرستان در ۵۴ دقیقه و ۴۵ درجه تا ۳۶ دقیقه و ۴۶ درجه از طول شرقی و ۵۱ دقیقه و ۳۴ درجه تا ۱۸ دقیقه و ۳۵ درجه عرض شمالی واقع شده است. وسعت این شهرستان ۱۲۶۰ کیلومتر مربع است که ۶ درصد از مساحت استان را به خود اختصاص داده است. شهرستان پاوه دارای سه بخش نوسود، باینگان و بخش مرکزی است که هر بخش آن نیز چند دهستان را شامل می شود. این شهرستان شامل ۵ دهستان (شمشیر، هولی، شیوه سر، ماکوان، سیروان) و ۹۵ روستا که ۴۸ روستا دارای سکنه، ۱۲ روستا به صورت فصلی دارای سکنه و مابقی خالی از سکنه می باشند، ۳۷ روستای آن دارای دهیاری فعال هستند.

نقشه ۱: موقعیت روستاهای مورد مطالعه در شهرستان پاوه و استان کرمانشاه، نویسدگان ۱۳۹۷

نقشه ۲: موقعیت روستاهای شهرستان پاوه، نویسدگان ۱۳۹۷

یافته‌ها و بحث

در این پژوهش از استنباط آماری مربوط به آزمون فرض‌های آماری و نظریه‌ی استنباط آماری برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیات بهره گرفته شده است.

برای پی بردن به موضوع (ارزیابی نقش کارآفرینی روستایی در توسعه روستایی شهرستان پاوه) ما به دنبال وجود رابطه معناداری بین کارآفرینی و شاخص‌های (اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، محیطی، نهادی - کالبدی) با توسعه روستایی پرداختیم. برای بررسی اینکه کارآفرینی به توسعه روستاهای شهرستان پاوه منجر شده است یا نه. با توجه به متغیرهای تحقیق از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون، خی دو و رگرسیون چند متغیره استفاده شد. نتایج حاضر از آزمون همبستگی پیرسون بین متغیرهای نشان داد که رابطه معناداری در سطح ۹۹٪ درصد وجود دارد به گونه‌ای که سطح معناداری (Sig) بدست آمده کمتر از ۰/۰۱ رابطه معناداری وجود دارد این رابطه به صورت هم جهت و قوی است چرا که ضریب بدست آمده مثبت بوده و نزدیک به یک می باشد. به گونه‌ای که با کاهش متغیر مستقل تحقیق (کارآفرینی) کاهش میزان توسعه روستایی را داریم و با افزایش میزان متغیر مستقل تحقیق افزایش میزان توسعه روستایی را خواهیم داشت. پس با توجه به نتایج بدست آمده منطقه در وضعیت مناسب تری قرار می گیرد بنابراین معناداری تأیید می شود.

جدول ۳: نتایج آزمون همبستگی پیرسون

متغیر	ضریب همبستگی	Sig	تعداد	توصیف همبستگی
کارآفرینی با توسعه روستایی	۰/۸۴۹	۰/۰۰۰	۳۷۸	قوی و هم جهت

منبع: یافته‌های پژوهش: ۱۳۹۷

نتایج حاضر از آزمون خی دو نشان می دهد که مقدار سطح معناداری چون کوچکتر از سطح خطا ۰/۰۵ می باشد. پس با اطمینان ۹۹٪ درصد می توان گفت بین متغیر کارآفرینی و توسعه روستایی در منطقه مورد مطالعه رابطه معناداری وجود دارد. بنابراین سطح معناداری تأیید می شود.

جدول ۴: آزمون خی دو

متغیر	آماره خی دو	Sig	درجه آزادی	مقدار خطا
کارآفرینی و توسعه روستایی	۸۷/۶۳۰	۰/۰۰۰	۷۵	۰/۰۵

منبع: یافته‌های پژوهش: ۱۳۹۷

برای تعیین معیارهای مؤثر در توسعه روستایی از تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شده است. وضعیت توسعه روستایی به عنوان متغیر وابسته و معیارها و شاخص‌های کارآفرینی (اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، محیطی، نهادی - کالبدی) هم به عنوان متغیر مستقل استفاده شده اند. نتایج حاصل از رگرسیون چندگانه نشان می دهد که حدود ۷۴ درصد از واریانس توسعه روستایی را متغیر مستقل تحقیق (کارآفرینی) تبیین می کند و ۲۶ درصد مربوط به معیارها یا متغیرهای دیگر می باشد. همبستگی بین متغیرها ۰/۸۴۹ درصد است و اینکه ضریب تعیین نشان می دهد ۰/۷۴۰ تغییرات متغیر وابسته توسط معیارهای مستقل تعیین می گردد.

جدول ۵: خلاصه‌ای از نمای کلی مدل رگرسیون چندگانه

رگرسیون مدل اینتر	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	سطح خطای معیار تعیین
۰/۸۴۹	۰/۷۴۰	۰/۷۱۹	۰/۲۳۸۹۱	

منبع: یافته‌های پژوهش: ۱۳۹۷.

جدول ۶: تحلیل واریانس رگرسیون (ANOVA) به منظور قطعیت وجود رابطه خطی بین متغیر وابسته و متغیر مستقل

گویه	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره f	سطح معناداری
بین گروهی	۵۲/۳۰۰	۲	۲۶/۱۵۰	۸۳/۲۵۹	۰/۰۰۰
درون گروهی	۲۰/۲۹۲	۳۷۵	۰/۰۵۴		
کل	۷۲/۵۹۳	۳۷۷			

منبع: یافته های پژوهش؛ ۱۳۹۷.

برای بررسی اثرات معیارهای تحقیق بر توسعه روستایی با استفاده از رگرسیون چندگانه ابتدا به منظور بررسی معنادار بودن رگرسیون، از تحلیل واریانس رگرسیون (ANOVA) به منظور قطعی بودن وجود رابطه خطی بین متغیر وابسته و متغیر مستقل استفاده شد و نتایج حاصله نشان داد که رابطه خطی بین متغیرهای مستقل تحقیق از یک سو و متغیر وابسته از سوی دیگر وجود دارد. چرا که سطح معناداری واریانس برابر با ۰/۰۰۰ می باشد.

جدول ۷: معیارهای وارد شده به معادله رگرسیون برای تبیین توسعه روستایی

سطح معناداری	ضریب تأثیر غیر استاندارد		ضریب تأثیر استاندارد	آماره T	متغیر
	B	خطای استاندارد	Beta		
۰/۰۰۰	۲/۲۷۵	۰/۰۶۳	-	۴۳/۳۴۵	Constant (ثابت)
۰/۰۰۰	۰/۰۱۷	۰/۰۰۱	۰/۸۴۷	۳۰/۹۲۰	کارآفرینی با توسعه روستایی

منبع: یافته های پژوهش؛ ۱۳۹۷.

در مورد اهمیت و تأثیر متغیرهای مستقل در پیش گویی معادله رگرسیون باید از مقادیر Beta استفاده کرد بزرگ بودن مقدار Beta نشان دهنده اهمیت نسبی و نقش آن در پیش گویی متغیر وابسته است.

بنابراین همانطور که مشاهده می شود می توان استنباط کرد که متغیر کارآفرینی سهم بسزایی در توسعه روستایی منطقه مورد مطالعه دارد به گونه ای که تغییر در انحراف معیار کارآفرینی باعث می شود تا انحراف معیار متغیر توسعه روستایی به اندازه ۰/۸۴۷ درصد تغییر یابد.

با توجه به نتایج بدست آمده از رابطه معنا دار بین میزان کارآفرینی با توسعه روستایی می توانیم به تأیید سوال اصلی تحقیق مبنی بر اینکه آیا کارآفرینی منجر به توسعه روستایی شهرستان پاره شده است؟ برسیم. با توجه به معنی داری روابط ذکر شده می توانیم بگوییم بین کارآفرینی و توسعه روستایی ارتباط معنی دار وجود داشته است.

جدول ۸: نتایج حاصل از آزمون رگرسیون بین بعد اقتصادی با میزان کارآفرینی:

سطح معناداری	ضریب تأثیر غیر استاندارد		ضریب تأثیر استاندارد	آماره T	متغیر
	B	خطای استاندارد	Beta		
۰/۰۰۰	۰/۴۱۹	۰/۰۴۸	-	۴۹/۹۷۳	Constant (ثابت)
۰/۰۰۰	۰/۰۶۵	۰/۰۰۳	۰/۷۹۰	۲۰/۰۰۲	بعد اقتصادی

منبع: یافته های پژوهش؛ ۱۳۹۷.

مقدار بتای بعد اقتصادی برابر با ۰/۷۹۰ واحد می باشد. یعنی به ازای هر واحد تغییر در متغیر مستقل مقدار توسعه اقتصادی به میزان ۰/۷۹۰ واحد تغییر خواهد یافت. این مقدار بتا، تأثیر بالای متغیر مستقل بر متغیر وابسته را نشان می دهد.

جدول ۹: نتایج حاصل از آزمون همبستگی پیرسون بین بعد اقتصادی با میزان کارآفرینی

متغیر	ضریب همبستگی پیرسون	Sig	تعداد	توصیف همبستگی	نتیجه
اقتصادی	۰/۷۹۰	۰/۰۰۰	۳۷۸	قوی و هم جهت	تأیید فرضیه

منبع: یافته‌های پژوهش؛ ۱۳۹۷:

بر اساس محاسبات انجام شده سطح معنی‌داری به دست آمده در همبستگی پیرسون ۰/۰۰۰ درصد می باشد که کمتر از مقدار سطح خطای آزمون مدنظر یعنی ۰/۰۱ می باشد، پس با اطمینان ۹۹ درصد می توان گفت رشد کارآفرینی و توسعه اقتصادی مناطق روستایی همبستگی وجود دارد به خاطر همجهت و قوی بودن ضریب همبستگی به دست آمده (۰/۷۹۰) بین آن‌ها رابطه معنی‌داری از نوع مستقیم برقرار است یعنی با کاهش یا افزایش رشد کارآفرینی توسعه اقتصادی نیز افزایش یا کاهش می یابد.

جدول ۱۰: نتایج حاصل از آزمون خی دو بین بعد اقتصادی و میزان کارآفرینی:

متغیر	آماره خی دو	Sig	درجه آزادی	مقدار خطا	نتیجه
بعد اقتصادی	۲۰/۲۸۹	۰/۰۰۰	۲۲	۰/۰۵	تأیید فرضیه

منبع: یافته‌های پژوهش؛ ۱۳۹۷:

بر اساس نتایج حاضر از آزمون خی دو در ارتباط با متغیرهای تحقیق مقدار سطح معناداری چون کوچکتر از سطح خطا ۰/۰۵ می باشد و سطح معناداری از ۰/۰۱ معنا می شود، پس با اطمینان ۹۹٪ درصد می توان گفت بین رشد کارآفرینی با توسعه اقتصاد روستایی در منطقه مورد مطالعه رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۱۱: نتایج حاصل از رگرسیون بعد اجتماعی - فرهنگی و میزان کارآفرینی

سطح معناداری	ضریب تأثیر غیر استاندارد		ضریب تأثیر استاندارد	آماره T	متغیر
	B	خطای استاندارد			
۰/۰۰۰	۲/۴۸۸	۰/۰۶۰	-	۴۱/۴۲۷	ثابت (Constant)
۰/۰۰۰	۰/۰۶۵	۰/۰۰۳	۰/۷۳۷	۲۱/۱۵۱	بعد اجتماعی - فرهنگی

منبع: یافته‌های پژوهش؛ ۱۳۹۷:

مقدار بتای بعد اجتماعی - فرهنگی برابر با ۰/۷۳۷ واحد می باشد. یعنی به ازای هر واحد تغییر در متغیر میزان کارآفرینی مقدار توسعه اجتماعی - فرهنگی به میزان ۰/۷۳۷ واحد تغییر خواهد یافت. این مقدار بتا، تأثیر بالای متغیر مستقل بر متغیر وابسته را نشان می دهد.

جدول ۱۲: نتایج حاصل از همبستگی پیرسون بین بعد اجتماعی - فرهنگی با میزان کارآفرینی

متغیر	ضریب همبستگی پیرسون	Sig	تعداد	توصیف همبستگی	نتیجه
بعد اجتماعی - فرهنگی	۰/۷۳۷	۰/۰۰۰	۳۷۸	قوی و هم جهت	تأیید فرضیه

منبع: یافته‌های پژوهش؛ ۱۳۹۷:

بر اساس محاسبات انجام شده سطح معنی‌داری به دست آمده در همبستگی پیرسون ۰/۰۰۰ درصد می باشد که کمتر از مقدار سطح خطای آزمون مدنظر یعنی ۰/۰۱ می باشد، پس با اطمینان ۹۹ درصد می توان گفت بین میزان کارآفرینی با توسعه اجتماعی - فرهنگی مناطق روستایی همبستگی وجود دارد به خاطر مثبت بودن ضریب همبستگی به دست آمده (۰/۷۳۷) بین آن‌ها رابطه

معنی‌داری از نوع مستقیم برقرار است یعنی با کاهش یا افزایش کارآفرینی توسعه اجتماعی - فرهنگی در مناطق روستایی نیز افزایش یا کاهش می‌یابد.

جدول ۱۳: نتایج حاصل از آزمون خی دو بین بعد اجتماعی - فرهنگی و میزان کارآفرینی

متغیر	آماره خی دو	Sig	درجه آزادی	مقدار خطا	نتیجه
بعد اجتماعی - فرهنگی	۱۸/۶۳۶	۰/۰۰۰	۲۳	۰/۰۵	تأیید فرضیه

منبع: یافته‌های پژوهش؛ ۱۳۹۷:

نتایج حاضر از آزمون خی دو نشان می‌دهد که مقدار سطح معناداری چون کوچکتر از سطح خطا ۰/۰۵ می‌باشد و سطح معناداری از ۰/۰۱ معنا می‌شود، پس با اطمینان ۹۹٪ درصد می‌توان گفت بین کارآفرینی و توسعه اجتماعی - فرهنگی در منطقه مورد مطالعه رابطه معناداری وجود دارد، بنابراین فرضیه فوق تأیید می‌شود.

جدول ۱۴: نتایج حاصل از آزمون رگرسیون بعد زیست محیطی با میزان کارآفرینی

متغیر	آماره T	ضریب تأثیر استاندارد		سطح معناداری
		B	ضریب تأثیر غیر استاندارد	
Constant(ثابت)	۴۳/۴۲۷	-	۰/۰۶۸	۰/۰۰۰
بعد زیست محیطی	۲۲/۲۴۳	۰/۵۷۹	۰/۰۰۳	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش؛ ۱۳۹۷:

مقدار بتای بعد زیست محیطی برابر با ۰/۶۷۹ واحد می‌باشد. یعنی به ازای هر واحد تغییر در متغیر مستقل کارآفرینی مقدار توسعه زیست محیطی به میزان ۰/۶۷۹ واحد تغییر خواهد یافت. این مقدار بتا، تأثیر بالای متغیر مستقل بر متغیر وابسته را نشان می‌دهد.

جدول ۱۵: نتایج حاصل از آزمون همبستگی پیرسون بین بعد زیست محیطی با میزان کارآفرینی

متغیر	ضریب همبستگی پیرسون	Sig	تعداد	توصیف همبستگی	نتیجه
بعد زیست محیطی	۰/۶۷۹	۰/۰۰۰	۳۷۸	نسبی و هم جهت	تأیید فرضیه

منبع: یافته‌های پژوهش؛ ۱۳۹۷:

بر اساس محاسبات انجام شده سطح معنی‌داری به دست آمده در همبستگی پیرسون ۰/۰۰۰ درصد می‌باشد که کمتر از مقدار سطح خطای آزمون مدنظر یعنی ۰/۰۱ می‌باشد، پس با اطمینان ۹۹٪ درصد می‌توان گفت بین کارآفرینی و توسعه زیست محیطی مناطق روستایی همبستگی وجود دارد به خاطر مثبت بودن ضریب همبستگی به دست آمده (۰/۶۷۹) بین آن‌ها رابطه معنی‌داری از نوع مستقیم برقرار است یعنی با کاهش یا افزایش رشد کارآفرینی بعد زیست محیطی توسعه نیز افزایش یا کاهش می‌یابد.

جدول ۱۶: نتایج حاصل از آزمون خی دو بین بعد زیست محیطی با میزان کارآفرینی

متغیر	آماره خی دو	Sig	درجه آزادی	مقدار خطا	نتیجه
بعد زیست محیطی	۱۸/۹۶۵	۰/۰۰۰	۲۲	۰/۰۵	تأیید فرضیه

منبع: یافته‌های پژوهش؛ ۱۳۹۷:

نتایج حاضر از آزمون خی دو در ارتباط با متغیرهای تحقیق نشان می دهد که مقدار سطح معناداری چون کوچکتر از سطح خطا $0/05$ می باشد و سطح معناداری از $0/01$ معنا می شود، پس با اطمینان 99% درصد می توان گفت بین رشد کارآفرینی با بعد زیست محیطی توسعه در منطقه مورد مطالعه رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۱۷: نتایج حاصل از آزمون رگرسیون بین بعد نهادی - کالبدی با کارآفرینی

سطح معناداری	ضریب تأثیر غیر استاندارد		ضریب تأثیر استاندارد	آماره T	متغیر
	B	خطای استاندارد			
$0/000$	$2/495$	$0/043$	-	$54/544$	Constant (ثابت)
$0/000$	$0/062$	$0/003$	$0/842$	$28/263$	بعد نهادی - کالبدی

منبع: یافته های پژوهش؛ ۱۳۹۷.

مقدار بتای بعد نهادی - کالبدی برابر با $0/842$ واحد می باشد. یعنی به ازای هر واحد تغییر در متغیر کارآفرینی مقدار توسعه روستایی به میزان $0/842$ واحد تغییر خواهد یافت. این مقدار بتا، تأثیر بالای کارآفرینی بر بعد نهادی - کالبدی توسعه روستایی را نشان می دهد.

جدول ۱۸: نتایج حاصل از آزمون پیرسون بین بعد نهادی - کالبدی با میزان کارآفرینی

نتیجه	توصیف همبستگی	تعداد	Sig	ضریب همبستگی پیرسون	متغیر
تأیید فرضیه	قوی و هم جهت	۳۷۸	$0/000$	$0/842$	بعد نهادی - کالبدی

منبع: یافته های پژوهش؛ ۱۳۹۷.

بر اساس محاسبات انجام شده سطح معنی داری به دست آمده در همبستگی پیرسون $0/000$ درصد می باشد که کمتر از مقدار سطح خطای آزمون مدنظر یعنی $0/01$ می باشد، پس با اطمینان 99% درصد می توان گفت بین شاخص نهادی - کالبدی با توسعه مناطق روستایی همبستگی وجود دارد به خاطر مثبت بودن ضریب همبستگی به دست آمده ($0/842$) بین آن ها رابطه معنی داری از نوع مستقیم برقرار است یعنی با کاهش یا افزایش میزان رشد کارآفرینی توسعه نهادی - کالبدی نیز افزایش یا کاهش می یابد.

جدول ۱۹: نتایج حاصل از آزمون خی دو بین بعد نهادی - کالبدی با میزان کارآفرینی

نتیجه	مقدار خطا	درجه آزادی	Sig	آماره خی دو	متغیر
تأیید فرضیه	$0/05$	۲۴	$0/000$	$19/346$	بعد نهادی - کالبدی

منبع: یافته های پژوهش؛ ۱۳۹۷.

نتایج حاضر از آزمون خی دو در ارتباط با متغیرهای تحقیق نشان می دهد که مقدار سطح معناداری چون کوچکتر از سطح خطا $0/05$ می باشد و سطح معناداری از $0/01$ معنا می شود، پس با اطمینان 99% درصد می توان گفت بین کارآفرینی و بعد توسعه نهادی - کالبدی در منطقه مورد مطالعه رابطه معناداری وجود دارد.

نتیجه گیری

با توجه به این که روزه روز بر مسائل و مشکلات اقتصادی روستاهای کشور افزوده می شود به کارگیری کارآفرینی روستایی به عنوان راهبردی کم هزینه و نوآورانه در اقتصاد روستایی انکارناپذیر توسعه روستایی مورد قبول واقع شده است. تقویت کارآفرینی در

محیط های روستایی هم موجب استفاده بهینه از منابع موجود می شود و هم زمینه ساز رشد، شکوفایی و پایداری مکان های زندگی روستایی است؛ زیرا کارآفرینی با فراهم ساختن درآمد کافی و مناسب برای افراد، ایجاد زمینه های اشتغال و غیره ماندگاری در روستاها را افزایش می دهد و همچنین می تواند موجب جذب سرمایه ها و نیروی انسانی بیرونی در محیط روستا شود و پایه های توسعه ملی و منطقه ای را تقویت کند. از این رو هدف از این پژوهش بررسی نقش کارآفرینی روستایی در توسعه روستایی شهرستان پاره است،

براساس نتایج بدست آمده از تحقیق حاضر، می توان گفت که با اطمینان ۰/۹۹ درصد و سطح معناداری کوچکتر از ۰/۰۵ بین شاخص ها و معیار های کارآفرینی روستایی با توسعه روستایی رابطه معناداری وجود دارد که به صورت مستقیم (مثبت) یعنی با افزایش سرمایه گذاری کارآفرینی روستایی توسعه روستایی افزایش پیدا می کند و در حد بسیار قوی است. با توجه به یافته ها، رابطه معناداری میان هر یک از مؤلفه های کارآفرینی روستایی با توسعه روستایی دیده می شود. بیشترین تأثیر را بعد نهادی - کالبدی با ضریب همبستگی ۰/۸۴۲ درصد و کمترین تأثیر را بعد زیست محیطی با ضریب همبستگی ۰/۶۷۹ درصد را شامل می شود و براساس ضریب همبستگی بین این متغیرها (وابسته و مستقل) همبستگی معنادار و مثبت وجود دارد.

در راستای فرضیه تحقیق با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون اقدام به سنجش روابط بین کارآفرینی روستایی متشکل از شاخص های اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، زیست محیطی و نهادی - کالبدی) با توسعه روستایی صورت گرفته که نتایج آزمون پیرسون ۰/۸۴۹ و سطح معناداری ۰/۰۰۰ پیش بینی اثرات کارآفرینی بر توسعه روستایی رابطه معنادار وجود دارد، متغیرهای کارآفرینی ۷۴ درصد ($R=74$) از میزان واریانس متغیر وابسته (توسعه روستایی) را پیش بینی می کند، همچنین با توجه به آزمون رگرسیون بین کارآفرینی و توسعه روستایی ضریب استاندارد و مقدار بتای برابر با ۰/۸۴۹ درصد و سطح ۰/۰۰۰ در ۰/۰۱ درصد خطا مثبت شده است.

همچنین در نتایج آزمون خی دو کارآفرینی روستایی با توجه به مقادیر بدست آمده از آزمون تمام متغیرهای مستقل کارآفرینی دارای تأثیر بالای در متغیر وابسته توسعه روستایی می باشند. نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر با نتایج به دست آمده از تحقیقات موسوی مشهدی (۱۳۸۲)، مرادی (۱۳۸۸)، افتخاری (۱۳۸۹)، (طلوسی و همکاران، ۱۳۹۳) هم خوانی دارد.

پیشنهادات:

- تقویت و آموزش کارآفرینی روستایی در بعد زیست محیطی جهت جلوگیری از آلودگی های محیط زیستی
- توجه کافی دولت به مناطق روستایی و فعالیت های کارآفرینی در مناطق روستایی از طریق دادن تسهیلات و وام به روستاییان
- برنامه ریزی در جهت ایجاد و تقویت ارزش ها، نگرش ها و رفتارهای کارآفرینانه، در واقع تلاش در جهت رفع موانع فرهنگی توسعه ی کارآفرینی روستایی
- توجه به کارآفرینی اجتماعی، توسعه کارآفرینی جهت حل مشکلات اجتماعی جوامع، مداخله سازمان های درگیر در مسائل اجتماعی روستایی همچون کمیته امداد امام خمینی (ره)، بنیاد مسکن و دهیاری ها
- رفع مشکلات موجود در روستا از جمله درآمد (ضعف اقتصادی)، کمبود امکانات رفاهی، آموزشی، تفریحی (ضعف زیرساخت های اجتماعی).
- توجه و تأکید بر دانش بومی روستاییان و ایجاد صنایع روستایی توسط افراد کارآفرین با هدف زمینه سازی برای ایجاد اشتغال در روستاها و همچنین جلوگیری از مهاجرت روستاییان به ویژه جوانان و نخبگان بومی به شهرها
- وجود منابع مالی لازم برای فعالیت های کسب و کار و توجه به سرمایه گذاری بخش خصوصی در مناطق روستایی
- مدنظر قرار دادن کارآفرینی در توسعه روستایی و توجه به آن به عنوان اساسی ترین و کم هزینه ترین راهبرد توسعه در مناطق روستایی

منابع

- Chahandi, Zahra (2015), *Investigating and Analyzing the Role of Entrepreneurship in the Development of Rural Areas Study in Sarbisheh City in South Khorasan Province*, Payam Noor University of South Khorasan Province, Birjand Noor Payam Center.
- Das, D. C. (2014). *Prospects and challenges of rural entrepreneurship development in NER-A study*. *International Journal Of Humanities & Social Science Studies*, 1(3), 178-182.
- Eftekhari, Abdolreza and Sajasi Gheidari, Hamdollah (2013), *Rural Development with Emphasis on Entrepreneurship*, Universities Humanities Textbooks Study (Position), Tehran, Second Edition.
- Folmer, Henk. Dutta, Subrata (2010), *Determinants of Rural Industrial Entrepreneurship of Farmers in West Bengal: A Structural Equations Approach*, *International Journal of Regional Science Review*, 33(4), pp367-396.
- Gambar-Ali, Rezvan, Zarafshani, Kiomars, (2008) *Identifying Success Indicators of Rural Entrepreneurs Using Multidimensional Scaling Analysis*, *Entrepreneurship Development*, Volume 1, Number 2, pp. 131-160.
- Ghadiri Masoum, Mojtaba, Mehdi Cheraghi, Nasrin Kazemi and Zohreh Zare, (2014), *Analysis of Barriers to Entrepreneurship Development in Rural Areas Case Study: Ghani Bigiglu District, Zanjan County*, *Journal of Space Economics and Rural Development*, Volume 3, Number 7, Pages 17- 3.
- Haji Hosseini, Samira (2012), *Evaluation of Rural Area Capacities with Emphasis on Entrepreneurship and Empowerment (Case Study: Shaw Section of Boeen Zahra City*, Zanjan University, Faculty of Literature and Human Sciences.
- Izadi, Hasan-Barzegar, Sepideh, (2013), *Entrepreneurship and Rural Development Lessons from China's Experiences*. *Journal of Rural Research*, Volume 4, Issue, 4 pp. 901-918.
- Mokhber, Abbas. (1999). *Planning at the national level and rural development, alternative strategy*. Program and Budget, Tehran.
- Mousavi, Mahmood (2009). *Ontology of Entrepreneurship Development in Sadegh Village, Eqlid City, MS, Zabol University*.
- Nour Bakhshi, Zahra. (2013). *Analyzing the Entrepreneurial Role of Non-Agricultural Activities in Improving the Quality of Life of the Villagers (Case Study: Shandiz Districts of Binalood County)*. M.Sc., Ferdowsi University of Mashhad, Faculty of Humanities.
- Ozami, Azam (2012). *Factors Influencing the Development of Rural Entrepreneurship in Agricultural Production Cooperatives Case Study of Golpayegan City Cooperatives*, M.Sc., Allameh Tabatabai University, School of Management and Accounting.
- Patel, B., & Chavda, K. (2013). *Rural entrepreneurship in India: Challenge and problems*. *International Journal of Advance Research in Computer Science and Management Studies*, 1(2), 28-37.
- Pourkarimi, Bahareh: Sabouri, Mohammad Sade (2011), *"The Role of Entrepreneurship in Sustainable Rural Development"*, the first national conference on strategies for achieving sustainable agriculture.
- Razvani, M.P. R. (2016). *Introduction to Rural Planning in Iran*. Tehran: Qomes Publishing.
- Sathiabama, k.(2010). *Rural Women Empowerment and Entrepreneurship Development*.

- Saxena, S. (2012). *Problems faced by rural entrepreneurs and remedies to solve it. IOSR Journal of Business and Management*, 3(1),239. : 10.9790/487-0312329.
- Shahraki, Hassan (2016), *Explaining the Cultural and Social Indicators of Rural Entrepreneurship*, Abu Ali Sina University, Faculty of Social Sciences.
- Sharma, P.N. and Kirkman, B.L. (2015). *Leveraging leaders: A literature review and future lines of inquiry for empowering leadership research*, *Group Organization Management*, 40(2): 193-237.
- Sidai, Seyed Eskandar Sadeghi, Hojjatollah (2014). *Entrepreneurship and Rural Development Planning*, Isfahan, Darkhouin Publishing.
- Sohrabi Vafa, Samira (2013) *The Role of Entrepreneurship in Rural Development with -Emphasis on Agricultural Land Integration*;
- Toosi, Ramadan; Jamshidi Alireza, Taghdisi, Ahmad (2014), *Rural Entrepreneurship and Determining its Factors (Case Study of Villages of Minoo Dasht County)*. *Journal of Research and Planning*, Vol. 3, No. 8, pp. 1-11.
- Verheul, I. et al., (2001), *An Eclectic Theory of Entrepreneurship*, *Tinbergen Institute Discussion Paper*, Indianapolis: Institute for development Strategies, Indiana University.
- Yadollah Farsi, Jahangir, and Seyed Hassan Razavi, (2012), "*Social Capital and Human Capital in Youth Entrepreneurship in Karbala Region Villages*", *Journal of Human Geography Research*, No. 79, Spring 2012, pp. 115-103.
- Zangoui, Marzieh (2016), *Impacts and Consequences of Entrepreneurial Activities and Industrial Household Jobs on Rural Development (Case Study: Central Section of Khosof County)*, Birjand University, Literature Research Institute.

Assessing the Impact of Entrepreneurship on Rural Development (Case Study: Central Villages in and around Paveh City)

Abstract:

The purpose of this study was to investigate and evaluate the impact of rural entrepreneurship on rural development (central villages and surrounding areas of Paveh). The research method is descriptive-analytical and the method of data collection is library and field study. Data were analyzed by SPSS software using Pearson correlation, multivariate regression and chi-square test. The reliability of the questionnaire was calculated using Cronbach's alpha coefficient which indicates desirable reliability. The statistical population of the study is the inhabitants of the villages of the study area, using the Cochran formula 378 people were selected as the sample and from the inhabited villages based on systematic random sampling 12 villages were selected as sample. Findings show that entrepreneurial growth in institutional - physical, infrastructural and economic fields have the most impact on rural development respectively and entrepreneurship improves social status of rural women and the most important problem of study area in the field of environmental entrepreneurship. It is an environment that also includes the index of growth deficiency in this area. The results of this study show that entrepreneurship with positive impact leads to strengthening of national culture and identity, diversification of agricultural, industrial and rural products and services of the study area and preserving the population with the least damage to the rural environment. It promotes rural development at the local and national level, so it is best to consider entrepreneurship in rural development and regard it as the most basic and least costly strategy of rural development and employment.

Keywords: Rural Entrepreneurship, Rural Development, Paveh County